

Radboud University

Bachelorscriptie

In hoeverre hebben details en concreetheid invloed op de perceptie van waarheid
en in hoeverre speelt de vraagmethode een rol

Charèlle Franssen

Bachelorscriptie

Begeleider: dr. L. Hustinx

Tweede lezer: dr. A. van Hooft

Communicatie- en Informatiewetenschappen

Faculteit: Letteren

Samenvatting

In het huidige onderzoek is een mixed design gebruikt om te onderzoeken wat de invloed van concreetheid en details is op de perceptie van waarheid. Ook is er onderzocht of de vraagmethode (direct/indirect) hier invloed op heeft. In eerdere studies werd voornamelijk onderzocht of proefpersonen teksten juist konden beoordelen. In het huidige onderzoek gaat het om de perceptie van waarheid; wanneer beoordelen de proefpersonen iets als waarheid en wanneer niet. Aan het experiment hebben 183 proefpersonen deelgenomen. Ze kregen de opdracht om te beoordelen of ze mensen die in aanmerking komen voor huursubsidie op gesprek zouden uitnodigen om nader aan de tand te voelen. Dit deden ze aan de hand van vier verschillende teksten die gingen over het huidige werk van de potentiële huurders. Deze teksten werden gegeven in drie tekststijlen: abstract, concreet zonder details en concreet met details. Nadat ze de teksten gelezen hadden kregen ze verschillende vragen. Naar aanleiding van eerder onderzoek is de verwachting dat de concrete teksten met details het meest geloofwaardig worden beoordeeld, hierna de concrete teksten en de abstracte teksten het minst geloofwaardig. Allereerst zijn er significante verschillen gevonden wat betreft de geloofwaardigheid. De concrete teksten met details werden als meest geloofwaardig gezien. Daarnaast werden de mensen uit de concrete teksten het minst snel op gesprek gevraagd om nog nader aan de tand te voelen. Ook werd er een significant verband gevonden wat betreft de redenen waarom de proefpersonen dachten dat de mensen de waarheid spraken of niet. De tussen-proefpersoon factor (vraagmethode) leverde geen significante resultaten op. Het maakte dus niet uit of de proefpersonen de indirecte of de directe versie kregen.

Inleiding

Er zijn al veel onderzoeken gedaan in het verleden naar hoe het onderscheid tussen waarheid en leugens te herkennen is in bijvoorbeeld veroordelingen (Vrij, Evans, Akehurst & Mann, 2004; Bell & Loftus, 1989). Veel van deze onderzoeken bestaan uit tapes van verdachten die liegen of de waarheid spreken en participanten die aan de hand van verbale en non-verbale kenmerken moeten beoordelen of een verdachte liegt of niet. Non-verbale cues waaraan proefpersonen konden zien of iemand loog waren bijvoorbeeld hand- en vinger gebaren, afwending van een blik en beenbewegingen (Vrij, Edward & Bull, 2001). Maar misschien nog wel belangrijkere cues om op te letten bij het detecteren van bedrog zijn de verbale cues. Voorbeelden hiervan zijn: het gebruik van details (veel/weinig, relevant/irrelevant), concreet/abstract taalgebruik en psychologische afstand. Een van de meest gevonden resultaten uit eerder onderzoek is namelijk dat leugenaars minder details gebruiken in hun verhaal dan waarheidssprekers (Vrij, Evans, Akehurst & Mann, 2004; Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012; Akehurst, Köhnken, Vrij & Bull, 1996; Depaulo, Malone, Lindsey, Mulenbruck, Charlton & Cooper, 2003) .

In de huidige studie zal er door middel van een experiment onderzocht worden of participanten verschillen in hun beoordelingen wat betreft de perceptie van waarheid. Ze krijgen diverse stukjes tekst in verschillende stijlen voorgelegd en aan de hand van deze teksten wordt er gekeken of er een verschil is in de perceptie van waarheid. Er zal onderzocht worden in hoeverre concreetheid en details invloed hebben op deze beoordelingen en in hoeverre de directheid van de vraagmethode hier een rol in speelt. Er worden dus geen waarheden of leugens gegeven aan de proefpersonen.

Er zijn al eerdere onderzoeken gedaan naar het effect van details en concreet taalgebruik in teksten op de perceptie van waarheid, maar ze zijn nog niet eerder samen onderzocht. Allereerst zullen de belangrijkste resultaten uit eerdere onderzoeken wat betreft het effect van concreetheid besproken worden. Vervolgens zullen ook onderzoeken besproken worden die het effect van details onderzocht hebben. Tot slot zal er gekeken worden naar een eerdere studie die het effect van directheid van de manier van vragen naar de beoordeling onderzocht heeft. De bijbehorende *Dual Coding Theory*, *Construal Level Theory* en de *Cognitive Load Theory* zullen ook besproken en uitgelegd worden.

Concreetheid

Om een tekst beter te begrijpen is concreetheid een belangrijke factor, maar daarvoor moet eerst het concept ‘concreet’ begrepen worden. Volgens het *American Heritage Dictionary of the English Language* betekent concreet ‘actual’ en ‘existing in reality or real experience’. Vertaald naar het Nederlands is dit dus ‘werkelijk’ of ‘bestaat in het echt’. Naast onderzoeken wat het begrip ‘concreetheid’ nu eigenlijk betekent en wat voor effecten het heeft, kan er ook naar de oordelen van concreetheid gevraagd worden. In het onderzoek van Brysbaert, Stevens, De Deyne, Voorspoels en Storms (2014) hebben 147 proefpersonen de concreetheid van 30.000 woorden beoordeeld, waarbij 1 op de schaal ‘erg abstract’ betekende en 5 op de schaal ‘erg concreet’ was. Volgens dit onderzoek hangt concreetheid samen met de mate van de waarneembaarheid van een concept. Hier wordt mee bedoeld dat concrete woorden kunnen worden ervaren door zintuigen of door de actie uit te voeren. Abstracte woorden daarentegen zijn woorden die naar betekenissen verwijzen die we niet rechtstreeks kunnen ervaren, maar die we kunnen uitleggen door andere woorden te gebruiken (Brysbaert et al., 2014). Ander onderzoek toont aan dat er een consensus kan ontstaan over de oordelen van wat concreetheid nu inhoudt (Spooren, Hustinx, Aben & Turkenburg, 2015). Scores uit dit onderzoek correleerden sterk met de lijst van Brysbaert et al. (2014). Vooral zintuiglijke waarneembaarheid is een belangrijke determinant van concreetheid. Ook bleek dat zelfstandige naamwoorden meer voorstelbaar zijn dan werkwoorden, en deze bleken weer meer voorstelbaar dan bijvoeglijke naamwoorden (Spooren et al., 2015).

Naast dat concrete woorden meer zintuiglijk waarneembaar zijn, worden concrete teksten ook beter begrepen dan abstracte teksten (Sadoski, 1999). Concreetheid blijkt een veel belangrijkere voorspeller voor begrijpelijkheid dan bijvoorbeeld interessegehalte en leesbaarheid. Hiernaast worden concrete woorden ook beter opgeslagen dan abstracte woorden. Dit kan verklaard worden aan de hand van de *Dual Coding Theory* (Paivio, 1990). Volgens deze theorie wordt concrete informatie zowel verbaal als door een mentaal beeld opgeslagen. Abstracte informatie daarentegen wordt alleen verbaal opgeslagen. Hierdoor worden concrete woorden beter onthouden.

Concrete teksten worden niet alleen begrijpelijker geacht, ze zouden ook vaker als waarheid beoordeeld worden (Hansen & Wänke, 2010). In dit onderzoek zijn 52 statements aan de participanten voorgelegd waarvan de helft waar was en de andere helft niet waar. Van deze statements waren de werkwoorden gemanipuleerd. Een voorbeeld van een statement met concreet taalgebruik was ‘the poet C. Dickens **wrote** the play Miss Sara Sampson’. Een

voorbeeld van de abstractie versie was dan ‘The play Miss Sara Sampson **is by** the poet C. Dickens’. *Writing* wordt gezien als een *descriptive action verb* en mensen kunnen hier een betere voorstelling van maken dan van het werkwoord *is by*. Daarom is het eerste voorbeeld concreet taalgebruik, en het tweede voorbeeld abstract taalgebruik volgens het Linguistic Category Model (LCM). De resultaten uit dit onderzoek tonen aan dat wanneer statements in concrete taal waren geschreven, ze vaker als waarheid werden beoordeeld dan wanneer ze in abstract taalgebruik waren geschreven, ongeacht hun werkelijke waarheid. Naast werkwoorden zal er in het huidige onderzoek ook gekeken worden naar de manipulatie van bijvoorbeeld bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden gekeken worden.

In een ander onderzoek werd er getest of het beter onthouden van levendige informatie ertoe leidde dat proefpersonen dit anders zouden beoordelen dan wanneer er niet-levendige informatie gegeven werd (Shedler & Manis, 1989). Proefpersonen moesten beoordelen hoe geschikt ze een moeder vonden op basis van voor- en tegenargumenten. De helft van de proefpersonen kreeg een levendigere versie met argumenten, de andere helft van de proefpersonen kregen juist een niet-levendige versie. Uit dit onderzoek bleek dat concreter en levendiger taalgebruik ervoor zorgde dat ze de moeder geschikter vonden dan wanneer ze de niet-levendige argumenten kregen. Dit bleek wel alleen zo te zijn voor de voorargumenten.

Een andere theorie over concreetheid is de *Construal Level Theory* (CLT). Volgens deze theorie wordt de mentale representatie van een bepaald object of een gebeurtenis minder concreet en dus meer abstract zodra er een toename van tijdsafstand is (Bhatia & Walasek, 2016). In dit onderzoek is de tijdsafstand getest door tweets te analyseren. De uitkomsten zijn consistent aan de CLT theorie: zodra de tijdsafstand groter wordt, gebruiken mensen meer abstract taalgebruik dan concreet taalgebruik. Bijvoorbeeld, als je gister een date bij kaarslicht hebt gehad en je vertelt dit tegen iemand de dag erna, dan vertel je waarschijnlijk: ‘we hebben een diner bij kaarslicht gehad’. Het is dan kort geleden gebeurd. Stel de date is een tijd terug geweest, dan wordt het beschreven als ‘romantische avond’. Door een toename van tijdsafstand zal de gebeurtenis abstracter, en dus minder concreet beschreven worden (Bhatia & Walasek, 2016).

Naast dat er door tijdsafstand verandering plaatsvindt in het taalgebruik bij de *Construal Level Theory* vindt er bij de *Psychological Distance Theory* een bepaalde afstand plaats wat betreft het taalgebruik van leugenaars. Leugenaars creëren een afstand tussen henzelf en de waarheid, wat een onbewuste poging kan zijn om de leugen te vergemakkelijken (Newman, Pennebaker, Berry & Richards, 2003). Dankzij computerized

linguistic software hebben laboratoria studies gevonden dat leugenaars minder eerste persoonlijke voornaamwoorden gebruiken. Voorbeelden van deze woorden zijn: 'ik, jij, ons en wij'. Het niet gebruiken van deze woorden zou wijzen op afzien van verantwoordelijkheden. Hiernaast gebruiken leugenaars ook meer negatieve emotionele woorden (uiten gevoelens van schuld) en meer tentatieve woorden (zoals misschien en wellicht. Door deze tentatieve woorden te gebruiken negeren ze de commitment aan de leugen (Newman et al., 2003).

Details

Naast concreetheid hebben ook details effect op de perceptie van waarheid. Allereerst zijn leugenaars minder gedetailleerd in hun verhaal dan waarheidssprekers (Vrij et al., 2012). Verhalen die als waarheid gezien worden bevatten namelijk meer visuele, hoorbare en ruimtelijke details. Daarnaast bevatten ze ook meer tijdsinformatie dan bedrieglijke verhalen (Köhnken, 2004). Naast dat leugens korter en minder gedetailleerd zijn dan waarheden, zijn leugens ook vanaf het begin verzonnen en waarheden gebaseerd op echte ervaringen. Leugenaars die bijvoorbeeld met een script werken hebben vaak alleen de basis van de gebeurtenis in hun hoofd. Hierdoor zullen zij minder details gebruiken dan mensen die de waarheid terug uit hun herinneringen kunnen halen (DePaulo et al., 2003).

Dat de hoeveelheid van details invloed heeft op hoe een tekst beoordeeld wordt blijkt uit een onderzoek van Bell & Loftus (1989). In dit experiment kregen de proefpersonen een rol in de jury en moesten ze getuigenissen van de verdediging en aanklagers beoordelen. Zowel verdedigers als aanklagers boden een ooggetuige aan die met veel of weinig details sprak. Hiernaast werd er ook verschil gemaakt in de details. Sommige details waren gerelateerd aan de misdaad, andere juist niet. Uit dit onderzoek bleek dat hoe meer details de getuigenissen bevatten, hoe geloofwaardiger en overtuigender deze partij beoordeeld werd door de proefpersonen. Of de details gerelateerd waren aan de misdaad maakte niet uit (Bell & Loftus, 1989). Uit ander onderzoek blijkt ook dat teksten die details bevatten levendiger zijn (en daardoor ook concreter) dan teksten met weinig details. (DePaulo et al., 2003).

Mensen weten over het algemeen dat waarheidsgetrouwe antwoorden meer details bevatten dan leugens (Akehurst, Köhnken, Vrij & Bull, 1996; Vrij, Evans, Akehurst & Mann, 2004). Toch blijft een lastige opgave voor mensen om leugens te herkennen (Vrij, In DePaulo et al., 2003). Dit onderzoek is een review van de wetenschappelijke literatuur over het waarnemen van leugens. Uit de review van deze 40 studies bleek dat in totaal maar 44% van

de leugens waargenomen werd (tegenover 67% van de waarheden). Dit kan komen door de *truth bias* (Levine, Park, McCornack, 1999). Mensen hebben de neiging om berichten van andere mensen eerder als waarheid te beoordelen. Daarnaast kan het slecht waarnemen van leugens door proefpersonen ook komen doordat leugenaars ook evenveel diepte kunnen creëren en details kunnen gebruiken in hun verhaal als waarheidssprekers. Dit doen ze door leugens te baseren op ervaringen uit hun eigen levens en belangrijke details aan te passen (DePaulo et al, 2003).

Maar waarom gebruiken leugenaars dan niet evenveel details als waarheidssprekers? Dit kan te maken hebben met de *Cognitive Load Theory* (Vrij, Edward & Bull, 2001; Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012). Het voorbereiden van een leugen is mentaal meestal een lastige taak. Een crimineel bijvoorbeeld moet op veel dingen letten bij het vertellen van een leugen (Ten Brinke & Porter, 2012). Hij moet de waarheid onderdrukken, een alibi nabootsen dat overeenkomt met de feiten van de politie en implicaties ontwijken die hem of haar ook maar een beetje betrokken maken bij de misdaad. Hiernaast moet er vaak ook nog gelet worden op lichaamsstaal, gezichtsuitdrukkingen en spraak. Waarheidssprekers hoeven alleen maar hun herinneringen op te halen en deze zo goed mogelijk te vertellen (Ten Brinke & Porter, 2012). Doordat het lastiger is een gebeurtenis te verzinnen en dit meer moeite kost dan het herinneren van een gebeurtenis zullen deze verhalen ook minder gedetailleerd zijn volgens de *Cognitive Load Theory* (Vrij, Edward & Bull, 2001; Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012). Een andere reden waarom leugenaars minder details gebruiken kan worden verklaard volgens de *Avoidance Strategy*. Deze strategie houdt in dat leugenaars met opzet gedetailleerde verhalen ontwijken, omdat hierdoor het risico groter wordt dat ze erdoor gepakt kunnen worden. Ze zijn dan juist erg vaag over de gebeurtenis die er is voorgevallen (Granhag & Hartwig, 2008).

Naast dat er onderzocht is of details en concreetheid effect kunnen hebben op hoe een tekst beoordeeld wordt, is er ook onderzoek gedaan of de manier van vragen invloed kan hebben op de beoordelingen van de participanten. Vrij, Edward & Bull (2001) hebben in hun onderzoek getest of een indirecte manier van vragen ervoor zorgde dat participanten beter leugens konden herkennen. Een directe manier van vragen was ‘liegt deze persoon’. Een indirecte manier van vragen was ‘moest deze persoon hard nadenken’. De proefpersonen moesten bij het huidige experiment door middel van een questionnaire beoordelen of de mensen die zij op de filmpjes te zien kregen aan het liegen waren of niet. De proefpersonen gingen door de indirecte manier van vragen op andere cues letten en uiteindelijk bleek dat de participanten bedrog vaker konden herkennen wanneer er op een indirecte manier naar hun beoordelingen werd gevraagd (Vrij, Edward & Bull, 2001).

Samenvattend kan uit eerdere onderzoeken geconcludeerd worden dat teksten die details bevatten eerder als waarheid gezien worden dan teksten die geen details bevatten, en dat ook concrete zinnen geloofwaardiger beoordeeld worden dan abstracte zinnen. Ook heeft de directheid van de vraagstelling volgens eerder onderzoek effect op de beoordeling. Deze bevindingen leiden tot de volgende onderzoeksvraag en bijbehorende hypothesen:

In hoeverre hebben details en concreetheid invloed op de perceptie van waarheid, en in hoeverre speelt de vraagmethode een rol op deze perceptie?

Hierbij behoren de volgende hypothesen:

- I. Mensen uit de teksten met concreet taalgebruik zullen geloofwaardiger beoordeeld worden en minder vaak op gesprek gevraagd worden dan de mensen uit teksten die abstract geschreven zijn.
- II. Mensen uit de teksten die naast concreet taalgebruik ook details bevatten, zullen geloofwaardiger beoordeeld worden en minder vaak op gesprek gevraagd worden dan de mensen uit de teksten die alleen concreet geschreven zijn zonder details, of abstract geschreven zonder details.
- III. Een indirecte manier van vragen zorgt voor een grotere geloofwaardigheid van de teksten dan een directe manier.

Er wordt een hoofdeffect verwacht voor stijl en een interactie effect voor vraagstelling.

Methode

In het huidige experiment werd er onderzocht in hoeverre details en concreetheid invloed hebben op de perceptie van waarheid en in hoeverre de vraagmethode effect had op de beoordelingen van de proefpersonen. De proefpersonen kregen eerst een korte inleiding te lezen, waarna ze 4 stukjes tekst lazen in verschillende tekststijlen over potentiële huurders die hun werkdag beschreven. Ze beschreven hun werkdag omdat ze in aanmerking wilden komen voor een huurhuis, en sinds 2016 is hier een werkgeversverklaring voor nodig. Hierbij kan makkelijk gefraudeerd worden en daarom werd gevraagd aan deze potentiële huurders om een stukje te schrijven over hun werkdag. Aan de proefpersonen werd gevraagd om te beoordelen of de mensen uit de tekstjes geloofwaardig overkwamen en of ze dachten dat ze logen of niet.

Materiaal

De stukjes tekst die geschreven zijn gaan over 4 verschillende soorten werkplekken. In de teksten moesten de potentiële huurders drie vragen beantwoorden:

1. Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren.
2. Vertel eens iets over je collega's.
3. Beschrijf de ruimte waarin je werkt.

De antwoorden op deze vragen waren de teksten die de proefpersonen moesten beoordelen. De proefpersonen moesten dus aan de hand van de stukken tekst beoordelen of de potentiële huurder de waarheid sprak of niet. Deze vragen konden op twee manieren gesteld worden: op een directe en op een indirecte manier. Er is gekozen voor werkplekken die over het algemeen geen plekken zijn waar de proefpersonen zelf werken. Hierdoor wisten zij dus niet van te voren hoe een dag eruit zag en werd hun beoordeling niet beïnvloed daardoor. De proefpersonen kregen allemaal 4 korte teksten te zien. Allereerst kreeg iedereen dezelfde abstracte tekst te zien. Deze werd niet meegenomen in de metingen want deze werd als filler gebruikt. Het beroep voor de filler was coach van verkoopmedewerkers.

Verder kregen de proefpersonen allemaal een concrete tekst zonder details, een concrete tekst met details en nog een abstracte tekst te lezen. De andere drie beroepen waren docent Engels, serveerster in een theehuis en medewerker team communicatie. Elk beroep was in alle drie de condities geschreven. Hierdoor kreeg proefpersoon 1 bijvoorbeeld een concrete tekst over een docent Engels en proefpersoon 2 een concrete tekst over een medewerker team

communicatie. Zie bijlage 2 voor het overzicht. De volgorde was wel voor alle proefpersonen hetzelfde. Deze zag er zo uit:

1. Filler (abstract)
2. Concreet
3. Abstract
4. Concreet met details

In het huidige onderzoek zijn de onafhankelijke variabelen: concreet taalgebruik, abstract taalgebruik, concreet met details en de vraagmethode. Bij de teksten met concreet taalgebruik is er gekozen voor woorden met een zo groot mogelijke zintuiglijke waarneembaarheid (Spooren et al, 2015). Abstracte woorden zijn juist woorden die een veel minder grote waarneembaarheid hebben. In het huidige onderzoek werden werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en telwoorden meegerekend. Ook woorden zoals ‘iedereen’, ‘allen’, en ‘sommigen’ werden meegenomen in de concreetheidsscore. Hulpwerkwoorden en koppelwerkwoorden zijn niet meegerekend in de concreetheidsscores. De woorden zijn gekozen uit de lijst van Brysbaert et al. (2004). De concreetheidsscores van de woorden op deze lijst gaan op een schaal van 1 tot en met 5. 1 is het meest abstract, 5 het meest concreet. Door de concreetheidsscores van deze woorden op te tellen en te delen door elkaar kwam er één concreetheidsscore per tekst uit. De abstracte tekst had als criterium ongeveer een punt te moeten verschillen van de concrete teksten. Ook moest de abstracte tekst een concreetheidswaarde onder de 3 hebben, en de concrete teksten een concreetheidswaarde boven de 3. Het totale gemiddelde per tekst van de concreetheidsscores staat in bijlage 3.

Hieronder volgen enkele zinnen van alle drie de condities uit de stukjes tekst die de participanten zijn voorgelegd. Dikgedrukte woorden zijn de details, en schuingedrukte woorden zijn de woorden die meetelden voor de concreetheidsscore. Achter de schuingedrukte woorden staat de waarde van de woorden (Brysbaert et al, 2014). Achter de zin staat de totale concreetheidswaarde van de zin.

Abstracte tekst:

Aangekomen (2,73) op het werk (3,2) ging (2,8) ik gisteren meteen naar de lesruimte (3,13).
(totaal : 2,97)

Concrete tekst:

Toen ik gisteren op mijn *werk (3,2) arriveerde (3)*, *liep* ik meteen met het *docentboek (4,43)* en de *tekstboeken (4.13)* naar mijn *lokaal (3,53)*. (totaal: 3.66)

Concrete tekst met details:

Toen ik gisteren op mijn *werk (3,2) arriveerde (3)*, *liep* ik meteen met het *docentboek (4,43)* en de **dikke** *(4,2) tekstboeken (4.13)* naar mijn *lokaal (3,53)*. (totaal: 3.74)

De details die zijn toegevoegd moesten filmbaar zijn. Ook zijn details toegevoegd die thuishoorden in een van de volgende categorieën: tijd, plaats en een elaboratie. Een voorbeeld van tijd kan zijn: ‘gisteren om **half 9 ...**’. Een voorbeeld van plaats kan zijn ‘ik ging naar mijn lokaal, **wat ligt aan de linkerkant van de kantine**’ en een voorbeeld van een elaboratie kan zijn: ‘Het **mooi**e servies met de **gouden** randjes’. Ook is er is bij de abstracte stukjes tekst rekening gehouden met de *Psychological Distance Theory* (Newman et al., 2003). ‘Mijn lokaal’ werd in de abstracte versie bijvoorbeeld ‘het lokaal’.

Proefpersonen

In totaal hebben er 183 proefpersonen deelgenomen aan dit onderzoek. De vragenlijsten zijn afgenomen op de Radboud Universiteit Nijmegen, de HAN te Nijmegen en de Open Universiteit van Utrecht. Er hebben 77 mannen (41.8%) en 106 vrouwen (57.6%) deelgenomen aan het experiment. De leeftijd van deze proefpersonen was tussen de 18 en de 29 jaar oud ($M = 20.80$, $SD = 2.11$). 134 participanten (72.8%) gaven WO aan als hoogst genoten/huidige opleiding. Nog geen 10% van de participanten zat op het hbo (8.2%) of de havo (2%). 16.3% van de proefpersonen gaf aan dat hun hoogst genoten/huidige opleiding vwo was. Doordat de vraag ambigu is gesteld kan het zijn dat de proefpersonen vwo als hoogst genoten opleiding in hebben gevuld terwijl ze wel op de universiteit zitten. Het is hierdoor niet duidelijk of ze vwo hebben afgerond en nu een universitaire opleiding doen, of nog op het vwo zitten. Alle vragenlijsten zijn wel afgenomen op de universiteit.

Van de 183 proefpersonen waren er 7 met een andere nationaliteit, en 10 met een andere moedertaal. Naast Nederlands was alleen Duits nog een andere nationaliteit. Overige moedertalen waren Duits, Frans, Macedonisch, Koreaans en Turks. Ook is er gevraagd of de proefpersonen ervaring hadden met leugenonderzoek, hier onderwijs over gehad hebben of een baan die hetzelfde is als een van de werkbeschrijvingen. In het huidige onderzoek zijn de proefpersonen die een van de 4 beroepen hebben uitgeoefend niet eruit gehaald. Dit aantal

was erg weinig en het zou dan maar bij een van de drie condities een mogelijke vertekening gegeven hebben.

Onderzoeksontwerp

Bij dit experiment werd een 3 (binnen) x 2 (tussen) ontwerp gebruikt met 6 condities. De abstracte teksten, concrete teksten zonder details en concrete teksten met details waren de binnen-proefpersoon factor. Alle proefpersonen zijn aan deze onafhankelijke variabelen blootgesteld. Het is daarnaast ook een tussen-proefpersoon ontwerp omdat de helft van de proefpersonen een versie kreeg waarbij op een directe manier gevraagd werd naar hun beoordelingen, de andere helft kreeg een versie waarbij op een indirecte manier gevraagd werd naar hun beoordelingen.

Instrumentatie

Nadat de proefpersonen de korte teksten gelezen hadden, werden er vragen gesteld over de teksten. De afhankelijk variabelen zijn geloofwaardigheid, of ze iemand op gesprek zouden laten komen om diegene aan de tand te voelen, een open vraag waarbij de proefpersonen hun antwoord bij waarheid of leugen in konden vullen en het oordeel of de persoon uit de tekst loog ja of nee. Allereerst werd er een item gebruikt om de geloofwaardigheid te meten en dit is gemeten op een 6 puntsschaal. Er is een 6 puntsschaal gebruikt zodat de mening van de proefpersonen niet in het midden kon gaan zitten. Hun mening zal daardoor meer naar geloofwaardig of naar ongeloofwaardig neigen.

Het item waarmee de geloofwaardigheid werd gemeten was als volgt:

Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? (1= niet geloofwaardig, 6= zeer geloofwaardig)

Daarnaast is er gevraagd aan de proefpersonen of ze de personen nader aan de tand zouden willen voelen tijdens een gesprek, omdat ze nog niet volledig overtuigd waren. Ook voor deze schaal is een 6 puntsschaal gebruikt. Dit werd met het volgende item gemeten:

Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen?
(1= zeker wel, 6 = zeker niet)

Of de proefpersonen achten dat de mensen in de tekst de waarheid spraken of logen is met twee items gemeten. Het eerste item was als volgt:

Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei.

(A= ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt omdat../ B= in denk dat deze persoon liegt omdat...)

En het tweede item (Vrij et al. 2014):

Liegt deze persoon? Ja/nee

Het eerste item waarmee werd gemeten of de proefpersonen dachten dat de personen in de tekst logen of niet was een open vraag (bij de indirecte versies). Zo kon er onderzocht worden of de proefpersonen ook de stijlfactoren die in de teksten verwerkt waren als reden gaven. Bij zowel de directe als de indirecte versie werden dezelfde vragen gesteld, alleen de volgorde van de vragen was anders. Zo werd er bij de directe versies eerst naar de geloofwaardigheid gevraagd en de vraag of ze hen zouden uitnodigen voor een gesprek. Hierna werd de open vraag gesteld en ten slotte de vraag ‘liegt deze persoon? Ja/nee’. Bij de indirecte manier werd als eerste de open vraag gesteld, dus of de proefpersonen dachten dat de persoon uit de tekst loog of niet en waarom. Deze groep werd dus er eerst op gewezen om op de kenmerken in de tekst te letten voordat er naar de geloofwaardigheid werd gevraagd. Hierna werd er gevraagd naar de geloofwaardigheid en het gesprek, en ten slotte de vraag liegt deze persoon? ja/nee.

Procedure

In de instructietekst werd aan de proefpersonen verteld dat de cliënten geen voorbereidingstijd hadden om een stukje te schrijven over hun vorige baan en dat de spelfouten eruit waren gehaald om er zo een beter lopend verhaal van te maken. Ook werd aan de proefpersonen verteld dat tussen de 25% en 75% van de mensen loog. Dit was om te voorkomen dat de proefpersonen de helft van de teksten als waarheid zouden beoordelen en de helft van de teksten als leugen. De proefpersonen deden vrijwillig mee aan het onderzoek. Deze instructietekst was in alle condities gelijk. In totaal waren de proefpersonen gemiddeld 15 minuten bezig om de vragenlijsten in te vullen. De vragenlijst zijn op papier afgenomen.

De proefpersonen moesten bepalen of iemand in aanmerking kwam voor een huurhuis of niet op basis van de gegevens uit de teksten. Sinds 2016 moeten potentiële huurders namelijk een werkgeversverklaring laten zien bij de woningcorporaties. Er werd de proefpersonen verteld dat de laatste jaren door veel mensen gefraudeerd wordt want deze werkgeversverklaringen zijn gewoon op internet te koop. Er was niet genoeg tijd om al deze gegevens op te zoeken, dus werd aan de potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan de proefpersonen werd de taak gegeven om op basis van de teksten eruit te halen wie van de potentiële huurders ze op gesprek zouden laten komen om aan de tand te voelen.

Statistische toetsing

Er zijn meerdere Chi-square testen uitgevoerd om te kijken of er een verband was tussen een of meer variabelen. Ten slotte zijn er ook 2 mixed ANOVA toetsen gedaan om de geloofwaardigheid en ‘op gesprek laten komen’ te meten.

Resultaten

Het experiment bestond uit een 3x2 design met 6 condities. Dit experiment had een 3 (within) x 2 (between) ontwerp met 6 condities. De afhankelijke variabelen waren de geloofwaardigheid, of de proefpersonen de mensen uit de teksten op gesprek zouden uitnodigen om diegene nader aan de tand te voelen en of ze dachten of iemand loog of niet (en de redenen hiervoor). De factoren waar dit vanaf hangt is de tekststijl (abstract, concreet of concreet met details) en de vraagmethode. Dit zijn de onafhankelijke variabelen.

Geloofwaardigheid

Om te meten of er een effect was tussen geloofwaardigheid en vraagmethode (direct/indirect) is er een mixed ANOVA uitgevoerd. Er bleek geen hoofdeffect te zijn wat betreft geloofwaardigheid op de factor vraagmethode ($F(1, 182) < 1, p = .604$) en ook geen interactie tussen de variabelen ‘soort vraagmethode’ en ‘stijl’ ($F(1, 182) < 1, p = .247$) (eenzijdig getoetst). De vraagmethode had dus geen effect op de mate waarin de proefpersonen een tekst geloofwaardig achtten. Wel bleek er uit deze toets een significant hoofdeffect te zijn voor geloofwaardigheid op de factor tekststijl ($F(2, 182) = 5.22, p = .003$) (eenzijdig getoetst). Post hoc comparisons Bonferroni lieten een significant verschil zien tussen abstract en concreet met details ($p = .003$). Abstracte teksten ($M = 3.85, SD = 1.43$)

werden minder geloofwaardig beoordeeld dan concrete teksten met details ($M = 4.34$, $SD = 1.46$). Ook was er een significant verschil tussen abstract en concreet ($p = .045$). Concrete teksten zonder details ($M = 4.22$, $SD = 1.37$) werden geloofwaardiger beoordeeld dan abstracte teksten ($M = 3.85$, $SD = 1.43$). Tussen concreet en concreet met details bleek er geen effect te zijn ($p = .50$). Zie voor de gemiddeldes en standaarddeviaties tabel 1.

Tabel 1. de gemiddelden en standaarddeviaties van de vraag 'hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst' als functie van de 3 stijlvarianties (waarbij 1 niet geloofwaardig en 6 zeer geloofwaardig).

tekstsoort	Direct		Indirect		totaal	
	M	(SD)	M	(SD)	M	(SD)
Concreet	4.16	(1.41)	4.27	(1.32)	4.22	(1.37)
Abstract	3.98	(1.48)	3.72	(1.39)	3.85	(1.43)
Concreet met detail	4.34	(1.45)	4.34	(1.48)	4.34	(1.46)

Op gesprek laten komen

Een andere mixed ANOVA is uitgevoerd om te meten of er een effect was tussen de vraag 'op gesprek laten komen' en de vraagmethode (direct/indirect). Er is geen hoofdeffect gevonden wat betreft de vraag 'op gesprek laten komen' op de factor vraagmethode ($F(1,181) = 1.04$, $p = .354$). De soort vraagmethode had dus geen effect op de antwoorden die gegeven zijn op de vraag 'op gesprek laten komen'. Wel bleek er een significant hoofdeffect te zijn voor de vraag 'op gesprek laten komen' op de factor tekststijl ($F(1, 181) = 3.33$, $p < .019$) (eenzijdig getoetst). Post hoc comparisons bonferroni lieten een significant verschil zien tussen concreet zonder detail en abstract ($p = .016$). De mensen uit de concrete teksten zonder details ($M = 3.87$, $SD = 1.61$) werden minder vaak op gesprek uitgenodigd om nog even aan de tand gevoeld te worden dan de mensen uit de abstracte teksten ($M = 3.42$, $SD = 1.65$). Tussen concreet met details en concreet zonder detail was een marginaal verschil ($p = 0.73$). Mensen uit de concrete teksten met detail ($M = 3.62$, $SD = 1.73$) werden marginaal minder vaak voor een gesprek uitgenodigd dan mensen uit de concrete teksten zonder details ($M = 3.87$, $SD = 1.61$). Tussen de concrete teksten met details en de abstracte teksten bleek geen verschil ($p = 0.11$). Zie tabel 2 voor de gemiddelden en standaarddeviaties.

Tabel 2. Deze tabel geeft de gemiddelden en standaarddeviaties weer van de vraag ‘op gesprek laten komen’ en de drie tekststijlen (waarbij 1 zeker wel op gesprek laten komen en 6 zeker niet op gesprek laten komen).

Tekstsoort gesprek	Direct		Indirect		totaal	
	M	(SD)	M	(SD)	M	(SD)
Concreet	3.78	(1.60)	3.96	(1.62)	3.87	(1.61)
Abstract	3.55	(1.68)	3.28	(1.63)	3.42	(1.65)
Concreet met details	3.75	(1.62)	3.49	(1.72)	3.62	(1.73)

Liegt ja/nee en tekststijl

Een Chi-square test is uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband was tussen de vraag ‘liegt deze persoon? ja/nee’ en de verschillende tekststijlen. Uit de χ^2 -toets bleek geen significant verband te zijn tussen ‘liegt deze persoon? ja/nee’ en tekststijl ($\chi^2(4) = .448, p = .36$). In tabel 3 zijn de getallen weergegeven hoe vaak de participanten per tekstsoort dachten dat het gelogen was of niet. Bij zowel ‘liegt niet’ als ‘liegt wel’ is er nauwelijks verschil tussen de drie stijlen. Het maakt dus niet uit in wat voor soort de tekst gegeven was, de proefpersonen beantwoordden deze vraag niet vaker met ja of nee in een bepaalde tekstsoort. Wel werden in totaal de teksten vaker als waarheid beoordeeld dan als leugen (waarheid: 355 keer, liegen: 190 keer).

Tabel 3. De antwoorden op ‘liegt deze persoon? Ja/nee’ en de verschillende tekststijlen.

	Concreet		Abstract		Concreet met details		Totaal	
	N	[%]	N	[%]	N	[%]	N	[%]
Liegt niet	123	22.5%	111	20.3%	121	22.2%	355	100%
Liegt wel	60	11%	72	13.2%	58	10.6%	190	100%
totaal	183	33.5%	183	33.5%	180	32.8%	546	100%

Liegt ja/nee en soort vraagstelling

Een andere χ^2 -toets is uitgevoerd om te onderzoeken of er een relatie was tussen de vraag 'liegt ja/nee' en de soort vraagstelling. Uit de χ^2 -toets tussen liegt ja/nee en soort vraagstelling bleek geen significant verband te bestaan ($\chi^2(1) = .50$, $p = .529$) tussen liegen en de soort vraagstelling. Participanten beantwoordden op deze vraag bij de indirecte manier niet significant meer ja of nee dan bij de directe manier.

Liegen en stijlfactoren

Om te meten waarom de proefpersonen dachten dat iets gelogen of niet gelogen was bevatte de vragenlijst een open vraag. Deze luidde als volgt: 'Welke dingen uit de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet', gevolgd door 'ik denk dat deze persoon liegt omdat..' of 'ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt omdat..'. De proefpersonen mochten op een van de twee of op beide antwoord geven.

Allereerst werd er onderscheid gemaakt of de antwoorden onder de categorie inhoud vielen of onder de categorie stijlfactoren. Bij inhoud zijn zowel antwoorden onderverdeeld die letterlijk over de tekst zelf gaan of die iets zeiden over de irrelevantie van de inhoud of de details. Een voorbeeld hiervan is: 'Ik denk dat deze persoon liegt omdat het op een kantoor nooit muisstil is'. In totaal zijn er 334 antwoorden gegeven die over de inhoud gingen. De andere 349 antwoorden die gegeven werden zijn onderverdeeld in de categorie stijlfactoren. Een antwoord dat bijvoorbeeld over de stijlfactoren ging is: 'Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt omdat het verhaal erg gedetailleerd is'. De antwoorden gecategoriseerd in de categorie stijlfactoren zijn van belang zijn voor het huidige onderzoek. Het is namelijk van belang om te weten of de proefpersonen ook aan de hand van deze stijlfactoren bepalen of iemand de waarheid spreekt of niet. Redenen gegeven in de categorie inhoud zijn voor het huidige onderzoek niet van belang.

Om te kijken of er dan ook een verband was tussen de vraag 'ik denk dat deze persoon **liegt** omdat../ ik denk dat deze persoon de **waarheid** spreekt omdat..' en de redenen die de proefpersonen gaven is er een χ^2 -square test uitgevoerd. Uit de Chi-square test bleek een significant verband te zijn tussen liegen en de redenen ($\chi^2(4) = 183.61$, $p < .001$) met een Cramer's V van 0.64. Participanten die dachten dat de persoon uit de tekst loog gaven significant meer redenen die onder te verdelen waren bij abstract (liegen: 42.0%, waarheid: 1.5%), weinig/geen details (liegen: 14.2%, waarheid: 2.2%) en psychological distance (liegen: 6.3%, waarheid: 1.5%). Participanten die dachten dat de persoon uit de tekst de waarheid

sprak gaven significant meer redenen die onder te verdelen waren bij concreet (liegen: 6.8%, waarheid: 31.5%) en de categorie veel details (liegen: 30.7%, waarheid: 63.4%) zoals te zien is in tabel 4.

Tabel 4. Verdeling gegeven antwoorden stijlfactoren

Liegen	Ja		Nee		totaal	
	N	[%]	N	[%]	N	[%]
Abstract	74	42.0%	4	1.5%	78	17.4%
Concreet	12	6.8%	86	31.5%	98	21,8%
Veel details	54	30.7%	173	63.4%	227	50.6%
Weinig/geen details	25	14.2%	6	2.2%	31	6,9%
Psychological distance	11	6.3%	4	1.5%	15	3.3%
Totaal	176	39.2%	273	60.8%	449	100.0%

Conclusie en Discussie

In het huidige onderzoek zijn verwachtingen opgesteld aan de hand van de resultaten uit eerdere onderzoeken. De onderzoeksvraag van deze studie luidt als volgt: in hoeverre hebben details en concreetheid in een tekst invloed op de perceptie van waarheid en in hoeverre speelt de vraagmethode een rol op deze perceptie? Eerdere studies onderzochten voornamelijk wanneer iets gelogen was of niet. Uit eerder onderzoek bleek namelijk dat teksten die concreet geschreven waren en teksten die details bevatten vaker als waar beoordeeld werden (Hansen & Wänke, 2012; Shedler & Manis, 1986; Akehurst et al., 1996). De eerste hypothese was in overeenstemming hiermee: mensen uit de teksten met concreet taalgebruik zullen geloofwaardiger beoordeeld worden en minder vaak op gesprek gevraagd worden dan de mensen uit teksten die abstract geschreven zijn (H1). Daarnaast was de verwachting dat de mensen uit de teksten die naast concreet taalgebruik ook details bevatten geloofwaardiger worden beoordeeld en minder vaak op gesprek worden gevraagd dan de mensen uit de teksten concreet of abstract geschreven zijn (H2). Ten slotte was de teksten uit de indirecte versies geloofwaardiger gevonden werden dan de teksten uit de directe versies (H3).

Er is onderzocht of een directe of indirecte vraagmethode invloed had op de beoordelingen van de proefpersonen. Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat het verschil tussen leugens en waarheid beter gemaakt kon worden als er op een indirecte manier naar werd gevraagd (Vrij et al., 2001). In het huidige onderzoek zijn geen verschillen gevonden tussen de twee soorten groepen (direct en indirect). Hypothese 3 kan dus verworpen worden, aangezien er geen significante verschillen zijn gevonden tussen de tekststijlen en vraagmethode. Het feit dat de resultaten niet in lijn zijn met resultaten uit eerder onderzoek kan aan een aantal dingen toe te schrijven zijn. In het onderzoek van Vrij et al. (2000) kozen ze voor een andere woordkeuze bij de indirecte versies. In plaats van de vraag te stellen ‘liegt deze persoon?’ zoals bij de directe manier vroegen ze bij de indirecte manier ‘moet de persoon hard nadenken?’. In het huidige onderzoek is bij de indirecte manier alleen de volgorde van de vragen veranderd. Dit heeft niet genoeg effect gehad om een verschil te zien in beoordelingen. De vraag ‘liegt deze persoon?’ was bij zowel de directe als indirecte versie hetzelfde. Dit is een veel te directe manier van vragen naar een beoordeling. Het was wellicht beter geweest als in het huidige onderzoek bij de indirecte versies de vraag ‘liegt deze persoon’ was veranderd in ‘denk je dat deze persoon de waarheid spreekt?’. Dan waren er misschien wel verschillen gevonden tussen de directe en indirecte vraagmethode. Dit biedt nieuw perspectief voor vervolgonderzoek.

Over het algemeen hebben mensen moeite om leugens te herkennen (Vrij, in Depaulo et al., 2003). Er zijn geen significante resultaten gevonden uit de toets die ging over de vraag ‘liegt deze persoon? ja/nee’ en de soort tekst. Dit is een onverwachtse uitkomst, omdat de proefpersonen bij de open vragen de kenmerken die ze gaven wel vaak goed wisten onder te verdelen bij waarheid of leugen. Dit kan wederom toe te schrijven zijn aan naar de manier waarop de vraag gesteld is (te direct). Ook al vinden de proefpersonen sommige teksten niet heel geloofwaardig, dat wil niet meteen zeggen dat denken dat een persoon liegt. De proefpersonen hebben bijna twee keer zo vaak nee geantwoord op ‘liegt deze persoon’ dan dat ze ja hebben geantwoord. Dit kan toe te schrijven zijn aan de truth bias (Levine et al., 1999). Mensen hebben de neiging om berichten van andere mensen eerder als waarheid te beoordelen, omdat ze graag willen geloven wat ze zien, horen of lezen. Dit kan ook zo zijn geweest in het huidige onderzoek.

Er werd ook een vraag gesteld ‘zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen?’. De proefpersonen moesten dit aan de hand van een 6 puntsschaal beoordelen (waarbij 1= zeker wel en 6= zeker niet). Hoe lager het gemiddelde,

hoe eerder ze dus iemand zouden uitnodigen om nog even nader aan de tand te voelen. Hier is er een significant effect gevonden. Uit de resultaten is gebleken dat de proefpersonen de mensen uit de abstracte teksten het minst geloofwaardig vonden, dus zij zouden vaker op gesprek uitgenodigd zouden worden. De mensen uit de concrete teksten zonder details zouden het minst vaak op gesprek uitgenodigd worden. Dit is in lijn met eerder onderzoek (Shedler & Manis, 1989). Uit dit onderzoek bleek dat concreet taalgebruik de beoordelingen van mensen beïnvloed. Hoe concreter en levendiger het taalgebruik, hoe positiever een houding was tegenover bepaalde voorargumenten (Shedler & Manis, 1989). De mensen uit de concrete teksten werden in het huidige minder snel op gesprek gevraagd om aan de tand te voelen dan de mensen uit de abstracte teksten. De bevindingen voor de concrete teksten zonder details zijn in lijn met hypothese I. De mensen uit de teksten met concreet taalgebruik zullen minder vaak op gesprek gevraagd worden dan de mensen uit de abstracte teksten. Hypothese II kan voor een deel verworpen worden. Mensen uit de teksten met concreet taalgebruik en details worden niet minder vaak op gesprek gevraagd dan de mensen uit concrete teksten of de abstracte teksten. Dit kan verklaard worden aan de hand van de volgende factoren. De vraag kan op meerdere manieren geïnterpreteerd worden. Sommige proefpersonen kunnen namelijk gedacht hebben dat ze iemand op gesprek zouden uitnodigen om aan de tand te voelen omdat hij/zij wel geloofwaardig overkomt en dus in aanmerking komt voor huursubsidie, terwijl andere proefpersonen iemand zouden uitnodigen om aan de tand te voelen omdat hij of zij totaal niet geloofwaardig overkomt en in een gesprek nog extra vragen wilden stellen. Daarnaast is het ook zo dat sommige proefpersonen ‘veel details’ juist als reden gaven dat de persoon uit de tekst loog. Proefpersonen gaven in bij bijna 25% van de gevallen aan dat veel details juist bij liegen hoorde dan bij teksten die zij als waarheid beschouwden. Door deze factoren kan het zijn dat de resultaten anders zijn dan verwacht.

De resultaten die betrekking hebben op de vraag ‘hoe geloofwaardig vind jij deze persoon’ bleken wel overeen te komen met de verwachtingen (H1 en H2). De beoordelingen werden met een 6 puntsschaal gemeten. Er werd een significant effect gevonden voor geloofwaardigheid en tekststijl. Concrete teksten met details werden als meest geloofwaardig beoordeeld en abstracte teksten als minst geloofwaardig. De concrete tekststijlen werden significant geloofwaardiger gevonden dan de abstracte tekststijl. Er is daarentegen nauwelijks verschil gevonden tussen de concrete tekst zonder details en de concrete tekst met details terwijl dit wel de verwachting was (H2). Dit is deels in lijn met de resultaten uit het onderzoek van Bell & Loftus (1989). In dit experiment moesten proefpersonen als jury de

getuigenissen van aanklagers en verdedigers beoordelen. Het bleek namelijk dat hoe meer details een getuigenis bevatte, hoe geloofwaardiger deze werden beoordeeld. In het huidige onderzoek werden de concrete teksten met details wel als meest geloofwaardig beoordeeld, maar was er geen significant verschil tussen concreet zonder details en concreet met details. Tijdens het maken van het materiaal bleek dat het al lastig om te bepalen wat er nu wel of geen detail was. Zo waren er bijvoorbeeld in de concrete teksten met details de volgende soorten details toegevoegd: tijd, plaats en elaboratie. Tijd en plaats zijn goed te categoriseren, maar een elaboratie als detail is vaag. Een voorbeeld van een elaboratie is: we dekten de tafels met ons **porseleinen bloemetjesservies**. Sommige mensen vinden soms een bepaalde elaboratie wel een detail en anderen weer niet. Dit kan nog een reden zijn waarom er tussen concreet zonder details en concreet met detail geen significant effect is gevonden, omdat de teksten uiteindelijk niet zozeer van elkaar verschilden. Concreet met details werd wel als meest geloofwaardig beoordeeld van de drie condities. Dit kan te wijden zijn aan het feit dat mensen weten dat waarheidsgetrouwe antwoorden vaak meer details bevatten (Akehurst et al., 1996; Vrij et al., 2012). Hierdoor kan het zijn dat de concrete teksten met details als meest geloofwaardig gezien worden. Voor vervolgonderzoek zou er een nog een tekststijl kunnen worden toegevoegd. Nu waren de condities: abstract, concreet en concreet met details. Toch werd vaak gezien dat door de hoeveelheid details deze tekst ook wel eens als leugen beoordeeld werd. Om te weten te komen of de hoeveelheid details echt een verschil maakt op de perceptie van waarheid en leugens, zou er bij vervolg onderzoek nog een extra conditie toegevoegd kunnen worden. Er zou dan bijvoorbeeld een tekst kunnen zijn met een aantal details en een tekst met veel details. Zo zou gemeten kunnen worden of te veel details er juist weer voor zorgen dat een tekst minder geloofwaardig wordt gevonden.

De proefpersonen werd gevraagd om op te schrijven welke dingen in de tekst aanleiding gaven om te denken dat de persoon uit de tekst de waarheid sprak of niet. Er is een significant verband gevonden tussen liegen en de antwoorden op de open vragen die in verschillende redenen onderverdeeld zijn. Vervolgens is er onderzocht of proefpersonen ook echt een tekst als waar of onwaar beoordelen aan de hand van deze redenen. Dus of ze bijvoorbeeld 'de tekst is erg abstract' opschreven bij 'ik denk dat deze persoon liegt omdat..'. Uit de analyses is gebleken dat wanneer proefpersonen een antwoord gaven waarbij ze iets zeiden over de abstractheid van een tekst, dit antwoord bijna altijd werd gezet bij 'ik denk dat deze persoon **liegt** omdat...'. Hoe concreter de tekst en hoe meer details, des te vaker het antwoord wat ze gaven bij 'ik denk dat deze persoon de **waarheid** spreekt omdat...' werd

gezet. Dit is volledig in lijn met het onderzoek van Hansen & Wänke (2012). Volgens dit onderzoek worden statements als meer waar beoordeeld wanneer ze in concreet taalgebruik geschreven zijn dan wanneer ze in abstract taalgebruik geschreven zijn. Maar ook eerdere onderzoeken over details laten zien dat verhalen van mensen die de waarheid spreken meer details bevatten (Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012; Köhnken, 2004; Depaulo et al., 2003). In de meeste gevallen hebben de proefpersonen dan ook ‘veel details’ geschreven onder het antwoord ‘ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt omdat..’. Hiernaast gaven de proefpersonen soms als antwoord dat ze de abstracte tekst te wazig en onduidelijk vonden. Naast dat concrete taalgebruik meer zintuiglijk waarneembaar is dan abstract taalgebruik (Spooren et al., 2015), worden concrete teksten ook beter begrepen en onthouden dan abstracte teksten (Sadoski, 1999; Paivio, 1990). Het kan dus zijn dat de abstracte teksten daardoor minder goed begrepen werden, en dus waziger en onduidelijker gevonden werden. Ook de *Psychological Distance Theory* werd soms als reden gegeven, zonder dit echt zo te benoemen (Newman et al., 2003). Proefpersonen hebben deze een aantal keer benoemd, en ook het vaakst bij ‘ik denk dat deze persoon **liegt** omdat..’. Deze theorie houdt in dat leugenaars vaak een bepaalde afstand creëren tussen henzelf en de waarheid. Hierdoor maken ze dan bijvoorbeeld minder gebruik van persoonlijke voornaamwoorden. Deze theorie is ook in de teksten verwerkt. Soms gaven de proefpersonen als antwoord dat de persoon uit de tekst bijvoorbeeld in een passieve vorm spreekt of niet over ‘wij’ of ‘mijn’ praat.

Er was ook een deel van de proefpersonen dat aangaf dat de tekst gelogen was met als reden weinig/geen details. Dit kan komen doordat sommige proefpersonen (onbewust) denken aan de *Cognitive Load Theory* of de *Avoidance Theory* (Vrij, Edward & Bull, 2001; Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012; Granhag & Hartwig, 2008, Ten Brinke & Porter, 2012). Hoe meer details een tekst bevat, hoe moeilijker iemand die liegt het voor zichzelf maakt. Het kost meer moeite een verhaal met details te verzinnen en te herinneren en daarnaast is er een grotere kans dat leugenaars gepakt worden. Dit zou dus een reden kunnen zijn waarom proefpersonen denken dat weinig details gelogen is.

Uit eerder onderzoek blijkt dat leugenaars minder gedetailleerd zijn in hun verhaal, en hun verhaal hierdoor ook korter is (DePaulo et al., 2003). Om de antwoorden van de open vragen te categoriseren zijn er verschillende categorieën gemaakt. Lengte is niet als aparte categorie gebruikt. In plaats daarvan is een antwoord zoals ‘een te kort verhaal’ onderverdeeld bij de categorie inhoud. Het zou beter zijn geweest als er een aparte categorie was voor de

antwoorden die gingen over de lengte van een van de teksten. Zo kon er gemeten worden of ook lengte een effect heeft op hoe de proefpersonen de teksten beoordelen. Een andere beperking van het huidige onderzoek zijn de strikte concreetheidsscores. doordat er een zo laag mogelijke concreetheidsscore moest worden gevonden, zijn er soms woorden gebruikt die in spreektaal niet zo snel gebruikt worden. Daardoor kwamen er ook veel antwoorden uit van proefpersonen die hier iets over zeiden (dus over de inhoud) in plaats van dat ze als reden iets over details of concreetheid zeiden. Tot slot is de gesloten vraag ‘liegt deze persoon? Ja/nee’ verkeerd gesteld zoals . Hier zouden wellicht meer overeenkomsten gevonden kunnen worden tussen de vraagmethode en de stijlen als deze vraag niet zo direct gesteld was.

Uit het huidige onderzoek zijn interessante resultaten voortgekomen. Er zijn geen significante resultaten gevonden wat betreft te vraagmethode.c Van de drie tekststijlen die er waren werden de concrete teksten (met details) het meest geloofwaardig gevonden. Ook wisten veel proefpersonen vaak deze stijlfactoren te benoemen bij de vraag waarom ze dachten dat een tekst gelogen was of juist niet. Het huidige onderzoek toont dan ook aan dat bepaalde factoren (details, concreetheid) zeker effect hebben op hoe mensen een stuk tekst beoordelen.

Literatuurlijst

- Akehurst, L., Köhnken, G., Vrij, A., & Bull, R. (1996). Lay persons' and police officers' beliefs regarding deceptive behaviour. *Applied Cognitive Psychology, 10*(6), 461-471.
- Bell, B., & Loftus, E. (1989). Trivial persuasion in the Courtroom: The Power of (a few) Minor Details. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*(5), 669-679.
- Bhatia, S., & Walasek, L. (2016). Event construal and temporal distance in natural language. *Cognition, 152*, 1-8. doi: 10.1016/j.cognition.2016.03.011
- Brysbaert, M., Stevens, M., De Deyne, S., Voorspoels, W., & Storms, G. (2014). Norms of age of acquisition and concreteness for 30,000 Dutch words. *Acta Psychologica, 150*, 80-84. doi: 10.1016/j.actpsy.2014.04.010
- DePaulo, B.M., Lindsey, J.J., Malone, B.E., Muhlenbruck, L., Charlton, K., & Cooper, H. (2003). Cues to deception. *Psychological Bulletin, 129*(1), 74-118. doi: 10.1037/0033-2909.129.1.74
- Granhag, A., & Hartwig, M. (2008). A new theoretical perspective on deception detection: On the psychology of instrumental mind-reading. *Psychology, Crime & Law, 14*(3), 189-200. 243-257. doi: 10.1002/acp.784
- Hansen, J., & Wänke, M. (2010). Truth from language and truth from fit: The impact of linguistic concreteness and level of construal on subjective Truth. *Personality and Social Psychology Bulletin, 36*(11), 1576-1588. doi: 10.1177/0146167210386238
- Köhnken, G. (2004). Statement validity analysis and the detection of the truth. In Granhag, P.A., Strömwall, L.A. *The Detection of Deception in Forensic contexts* (41-63). Cambridge University Press.
- Levine, T. R., Park, H. S., & McCornack, S. A. (1999). Accuracy in detecting truths and lies: Documenting the “veracity effect.” *Communication Monographs, 66*, 125–144.
- Newman, M., Pennebaker, J., Berry, D., & Richards, J. (2003). Lying words: Predicting deception from linguistic styles. *Personality and Social Psychology Bulletin, 29*(5), 665-675. 665-675. doi: 10.1177/0146167203251529

- Paivio, A. (1990). *Mental Representations: A Dual Coding Approach*. Oxford: Oxford Science Publications.
- Sadoski, M. (1999). Theoretical, empirical, and practical considerations in designing informational text. *Document Design. Document Design, 1*(1), 25-34. doi: 10.1037//0022-0663.92.1.85
- Shedler, J., & Manis, M. (1986). Can the availability heuristic explain vividness effects? *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(1), 26-36. doi: 10.1037/0022- 3514.51.1.26
- Spooren, W. P. M. S., Hustinx, L. G. M. M., Aben, J., & Turkenburg, E. (2015). Concreetheid onder de loep. In: M. Boogaard, B. van den Bogaerde, Bacchini, S., e.a. (Eds.) *Papers van de Anela Conferentie Toegepaste Taalwetenschap 2015* (pp. 97-110).
- Ten Brinke, L., & Porter, S. (2012). Cry me a river: Identifying the behavioral consequences of extremely high-stakes interpersonal deception. *Law and Human Behavior, 36*(6), 469-477. doi: 10.1348/135532509X433151
- Vrij, A., Edward, K., & Bull, R. (2001). Police officers' ability to detect deceit: The benefit of indirect deception detection measures. *Legal and Criminological Psychology, 6*(2), 185-196. doi: 10.1348/135532501168271
- Vrij, A., Edward, K., Roberts, K., & Bull, R. (2000). Detecting deceit via analysis of verbal and nonverbal behavior. *Journal of Nonverbal Behavior, 24*(4).
- Vrij, A., Evans, H., Akehurst, L., & Mann, S. (2004). Rapid judgements in assessing verbal and nonverbal cues: Their potential for deception researchers and lie detection. *Applied Cognitive Psychology, 18*(3), 283-296. doi: 10.1002/acp.964
- Vrij, A., Mann, S., Leal, S., & Fisher, R. (2012). Is anyone there? Drawings as a tool to detect deceit in occupation interviews. *Psychology, Crime & Law, 18*(4), 377-388. doi: 10.1080/1068316X.2010.498422

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek. We lazen een Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tot slot gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin zeven zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote houten tafel met plastic stoelen en een kast met cursusmateriaal erin. Er hangt een whiteboard aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik de werkkleding aan. Vervolgens werden de ruimtes netjes gemaakt en, omdat het goed weer was, de plaatsen buiten ook. Toen dat gedaan was, werd er gedekt voor de high teas. En natuurlijk werden ook de lekkernijen klaargemaakt. Toen alles op tijd klaar was, werd er pauze gehouden.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Binnen zijn meerdere vertrekken waar gasten kunnen vertoeven. Verder is er een ruimte waar alles klaargemaakt wordt, één waar de voorraden bewaard worden en

één met het sanitair. De ruimtes binnen zijn klein en zijn knus ingericht. Buiten zijn ook nog enkele plaatsen en een hof.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren om negen uur het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk naar mijn kantoor toe, aan de linkerkant van de hal. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen mijn collega's, waarmee ik al lang werk, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de tweede reünie voor in 1980' afgestudeerde Biologen, die ik al zes weken lang aan het opzetten was. Het werd inderdaad een top dag.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op kantoor, twee mannen en twee vrouwen. We werken allemaal binnen Team Communicatie, van de Bètafaculteit. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren op ons werk. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij, bijvoorbeeld met het opzetten van een reünie of een lezing. Dit doen we wel in fluisterton of in de koffiepauze om tien uur.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik een T-shirt van het theehuis aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen servies. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches. Voordat de eerste mensen door de poort liepen, dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met serviezen. De keuken is vrij krap en ook het halletje naar de magazijnen en toiletten is vrij smal. Buiten hebben we een groot terras, gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras, met een tuin vol bloemen en planten.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren aankwam op locatie, ging ik gelijk naar de ruimte van de vaksectie Communicatie. Normaal groet ik alle anderen, maar gisteren had ik haast. Er wordt namelijk een reünie georganiseerd, waar iedereen al langdurig mee bezig is.

Vertel eens iets over je collega's

Het is een kleine unit, iedereen behoort tot de vaksectie Communicatie. Ze overleggen niet zo veel met elkaar in verband met de concentratie. Maar als het nodig is, helpt iedereen elkaar altijd wel.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de dikke tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij een paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenronde legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek, bij hoofdstuk tien. Samen lazen we een spannend Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tegen een uur of tien gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin drie kleine en vier grote zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote ovale tafel van hout met plastic stoelen en een kast met readers, boeken en pennen erin. Er hangt een whiteboard dat nooit meer helemaal schoon wordt aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

C. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

D. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk razendsnel naar mijn kantoor toe. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen al mijn collega's, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de reünie voor afgestudeerde Biologen, die ik al lang aan het opzetten was.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op ons kantoor. We werken allemaal binnen Team Communicatie. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

C. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

D. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Aangekomen op het werk, ging ik gisteren meteen naar de lesruimte. Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week. De nieuwe grammatica werd uitgelegd en geoefend. Aan het einde van de bijeenkomst gaf ik de opdrachten voor de volgende keer op. Voordat ik ging, lette ik er nog op dat alles netjes was.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

De werkplek bestaat uit verschillende ruimtes. Er zijn mogelijkheden om te zitten en er is plaats voor de opslag van onderwijsmateriaal in de lesruimte. Bovendien zijn er zowel analoge als digitale hulpmiddelen aanwezig.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

C. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

D. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Mijn werk begon om half tien. Als eerste trok ik een T-shirt met ons logo van het theehuis erop aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen bloemetjesservies. Eigenlijk staat op bijna al het servies bloemen, maar die voor de high teas zijn net wat mooier en met gouden randen. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches, zo konden we ze later meteen op de schalen leggen en naar gasten brengen. Rond elf uur liepen de eerste mensen door de poort en daarvoor dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met antieke serviezen. Hier kun je echt je ogen op uit kijken. Tussen de ruimtes in zitten de keuken en een halletje naar de magazijnen en toiletten. Het halletje en de keuken zijn vrij krap aangezien ze naast elkaar liggen en het theehuis smal is. Buiten hebben we een groot terras, wat 's zomers bomvol zit. Het terras is gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras en omringd met bloemen die we zelf plukken en op tafel zetten.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

C. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

D. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

E. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

F. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

7. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

8. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 3: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik de werkkleding aan. Vervolgens werden de ruimtes netjes gemaakt en, omdat het goed weer was, de plaatsen buiten ook. Toen dat gedaan was, werd er gedekt voor de high teas. En natuurlijk werden ook de lekkernijen klaargemaakt. Toen alles op tijd klaar was, werd er pauze gehouden.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Binnen zijn meerdere vertrekken waar gasten kunnen vertoeven. Verder is er een ruimte waar alles klaargemaakt wordt, één waar de voorraden bewaard worden en één met het sanitair. De ruimtes binnen zijn klein en zijn knus ingericht. Buiten zijn ook nog enkele plaatsen en een hof.

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

11. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

12. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 4: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren om negen uur het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk naar mijn kantoor toe, aan de linkerkant van de hal. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen mijn collega's, waarmee ik al lang werk, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de tweede reünie voor in 1980' afgestudeerde Biologen, die ik al zes weken lang aan het opzetten was. Het werd inderdaad een topdag.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op kantoor, twee mannen en twee vrouwen. We werken allemaal binnen het Team Communicatie van de Bètafaculteit. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren op ons werk. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij, bijvoorbeeld met het opzetten van een reünie of een lezing. Dit doen we wel in fluisterton of in de koffiepauze om tien uur.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

G. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

H. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

Werkbeschrijving 2: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik een T-shirt van het theehuis aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen servies. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches. Voordat de eerste mensen door de poort liepen, dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met serviezen. De keuken is vrij krap en ook het halletje naar de magazijnen en toiletten is vrij smal. Buiten hebben we een groot terras, gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras, met een tuin vol bloemen en planten.

---

5. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

Werkbeschrijving 3: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren aankwam op locatie, ging ik gelijk naar de ruimte van de vaksectie Communicatie. Normaal groet ik alle anderen, maar gisteren had ik haast. Er wordt namelijk een reünie georganiseerd, waar iedereen al langdurig mee bezig is.

Vertel eens iets over je collega's

Het is een kleine unit, iedereen behoort tot de vaksectie Communicatie. Ze overleggen niet zo veel met elkaar in verband met de concentratie. Maar als het nodig is, helpt iedereen elkaar altijd wel.

---

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

Werkbeschrijving 4: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de dikke tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij een paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenronde legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek, bij hoofdstuk tien. Samen lazen we een spannend Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tegen een uur of tien gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin drie kleine en vier grote zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote ovale tafel van hout met plastic stoelen en een kast met readers, boeken en pennen erin. Er hangt een whiteboard dat nooit meer helemaal schoon wordt aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

15. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

16. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

I. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

J. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

3. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel

1 2 3 4 5 6

Zeker niet

4. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja Nee

Werkbeschrijving 2: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk razendsnel naar mijn kantoor toe. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen al mijn collega's, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de reünie voor afgestudeerde Biologen, die ik al lang aan het opzetten was.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op ons kantoor. We werken allemaal binnen Team Communicatie. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij.

---

5. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

Werkbeschrijving 3: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Aangekomen op het werk, ging ik gisteren meteen naar de lesruimte. Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week. De nieuwe grammatica werd uitgelegd en geoefend. Aan het einde van de bijeenkomst gaf ik de opdrachten voor de volgende keer op. Voordat ik ging lette ik er nog op dat alles netjes was.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

De werkplek bestaat uit verschillende ruimtes. Er zijn mogelijkheden om te zitten en er is plaats voor de opslag van onderwijsmateriaal in de lesruimte. Bovendien zijn er zowel analoge als digitale hulpmiddelen aanwezig.

---

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

Werkbeschrijving 4: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Mijn werk begon om half tien. Als eerste trok ik een T-shirt met ons logo van het theehuis op aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen bloemetjesservies. Eigenlijk staat op bijna al het servies bloemen, maar die voor de high teas zijn net wat mooier en met gouden randen. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches, zo konden we ze later meteen op de schalen leggen en naar gasten brengen. Rond elf uur liepen de eerste mensen door de poort en daarvoor dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met antieke serviezen. Hier kun je echt je ogen op uit kijken. Tussen de ruimtes in zitten de keuken en een halletje naar de magazijnen en toiletten. Het halletje en de keuken zijn vrij krap aangezien ze naast elkaar liggen en het theehuis smal is. Buiten hebben we een groot terras, wat 's zomers bomvol zit. Het terras is gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras en omringd met bloemen die we zelf plukken en op tafel zetten.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

15. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

16. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo

- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Bijlage 2

Overzicht versies

Versie 1- directe vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: docent Engels

Abstract: theehuis

Concreet met details: medewerker Team Communicatie

Versie 2- directe vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: theehuis

Abstract: medewerker Team Communicatie

Concreet met details: docent Engels

Versie 3- directe vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: medewerker Team Communicatie

Abstract: docent Engels

Concreet met details: theehuis

Versie 4- indirecte vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: docent Engels

Abstract: theehuis

Concreet met details: medewerker Team Communicatie

Versie 5- indirecte vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: theehuis

Abstract: medewerker Team Communicatie

Concreet met details: docent Engels

Versie 6- indirecte vraagstelling

Filler: coach van verkoopmedewerkers

Concreet: medewerker Team Communicatie

Abstract: docent Engels

Concreet met details: theehuis

Bijlage 3

Overzicht scores Brysbaert et al. (2014) (gemiddelde concreetheidsscore per tekst)

Coach van verkoopmedewerkers- Abstracte filler:	2,55
Docent Engels- Abstract:	2,57
Docent Engels- Concreet:	3,67
Docent Engels- Concreet met details:	3,59
Theehuis- Abstract:	2,61
Theehuis- Concreet:	4,06
Theehuis- Concreet met details:	3,94
Medewerker Team Communicatie- Abstract:	2,27
Medewerker Team Communicatie- Concreet:	3,45
Medewerker Team Communicatie- Concreet met details:	3,44

Alle abstracte versies < 3

Alle concrete versies > 3